

Förhandlingssektionen
Marie Ståhl

Socialdepartementet,
10333 STOCKHOLM
Sverige

Yttrande - Remiss - En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring SOU 2023:53

Sammanfattning

SKR tillstyrker förslagen

- om de grundläggande kraven för rätt till livränta i form av att kravet på varaktighetsprognosen ska sänkas från dagens ett år till 180 dagar samt införande av en karenstid på 180 dagar under förutsättning att konsekvensen är att förslagen i tid motsvarar dagens regel på ett års varaktighet.
- om att slopa kravet på att inkomstförlusten för år räknat uppgår till minst en fjärdedel av prisbasbeloppet för det år när livräntan ska börja lämnas.
- om att arbetsskadelivräntan årligen ska räknas om med förändringen i inkomstindex.
- om att taket för livränteunderlaget ska höjas från 7,5 prisbasbelopp till 7,5 inkomstbasbelopp.
- om att undantaget för skador som har framkallats av smitta ska avskaffas förutsatt att arbetsgivarens anmälningsskyldighet till Försäkringskassan utreds.

SKR avstyrker förslagen

- om att undantaget för vissa psykiska och psykosomatiska skador ska avskaffas. Istället föreslår SKR att gällande lagrum, 39 kap. 5 § SFB, förtydligas.
- att de ändringar som föreslås i socialförsäkringsbalken ska träda i kraft den 1 juli 2024.

Allmänna synpunkter

En särskild utredare har haft i uppdrag att göra en översyn av arbetsskadeförsäkringen. Syftet med översynen har bland annat varit att säkerställa arbetsskadeförsäkringens funktion när det gäller att ge ekonomisk trygghet vid inkomstförlust på grund av arbetsskada och att analysera behovet av förändringar i undantagen från det generella arbetsskadebegreppet.

SKR delar bedömningen att arbetsskadeförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid arbetsskada, och att kvinnor och män ges ett likvärdigt skydd. SKR välkomnar förslaget om ett höjt tak för nybeviljade livräntor och en årlig inkomstindexering för att på ett rättvisande sätt kompensera för inkomstförluster över tid.

SKR invänder dock mot delar av utredningens förslag som medför att arbetsgivaren ska förebygga risker i arbetet avseende sådana situationer och omständigheter som en arbetsgivare inte råder över. SKR har även uppmärksammat att utredningens förslag avseende arbetsgivarens anmälningskyldighet vid smitta behöver utredas vidare.

Avsnitt 4 De grundläggande kraven för rätt till livränta

Avsnitt 4.4 Varaktighetskravet behöver förändras för att livräntan ska fylla en ändamålsenlig funktion

Utredningen föreslår att kravet på varaktighetsprognosen för en försäkrads nedsättning av förmågan att skaffa inkomst genom arbete ska sänkas från dagens ett år till 180 dagar. Därtill ska en karenstid på 180 dagar införas. Karenstiden ska börja löpa från skadetidpunkten. Med förslaget om karenstid kommer rätten till livränta även med utredningens förslag om att sänka varaktighetskravet till 180 dagar fortfarande utgå från att inkomstförmågan ska kunna antas vara nedsatt minst ett år från det att den försäkrade skadade sig.

SKR *tillstyrker* förslagen under förutsättning att konsekvensen är att förslagen i tid motsvarar dagens regel på ett års varaktighet. SKR ser positivt på att förslagen gör det lättare för den enskilde att förstå när det är möjligt att ansöka om livränta.

Avsnitt 4.5 Varaktighetskravet behöver kompletteras med en fast prövningstidpunkt

Utredningen föreslår att en fast prövningstidpunkt för livränta ska införas. Försäkringskassan ska senast dag 550 i sjukperioden för en försäkrad som har sjukpenning klarlägga om den försäkrade menar att nedsättningen av arbetsförmågan beror på en arbetsskada. Om så är fallet ska Försäkringskassan påbörja en prövning av rätten till livränta senast dag 551 i sjukperioden. Ett sådant klarläggande ska också göras för en försäkrad som beviljats sjukersättning. Om den försäkrade menar att nedsättningen av arbetsförmågan beror på en arbetsskada ska en prövning av rätten till livränta påbörjas senast dagen för beslutet om sjukersättning.

SKR anser att det är angeläget att Försäkringskassans information om när och hur ansökan ska ske blir tydligare och mer lättillgänglig än vad den är idag. Ingen ska gå miste om ersättning för att man har missat att ansöka.

Försäkringskassan bör därför ges i uppdrag att förtydliga sina informations- och upplysningsrutiner samt se över om själva ansökningsförfarandet kan förenklas till förmån för den enskilde.

För det fall lagstiftaren ska frånga huvudregeln i socialförsäkringen att det är individen själv som söker ersättning från staten, bör det ställningstagandet göras utifrån en väl avvägd konsekvensanalys. SKR saknar en sådan konsekvensanalys i utredningen.

Avsnitt 4.6 Kravet på att inkomstförlusten måste vara minst en fjärdedel prisbasbelopp bör tas bort

Utredningen föreslår att kravet på att inkomstförlusten för år räknat uppgår till minst en fjärdedel av prisbasbeloppet för det år när livräntan ska börja lämnas ska slopas.

SKR tillstyrker förslaget.

Avsnitt 7 Indexering av livränta

Utredningen förslår att arbetsskadelivräntan årligen ska räknas om med förändringen i inkomstindex. Det särskilda talet ska därmed slopas.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR ställer sig bakom förslaget eftersom det på ett bättre sätt än idag ger den försäkrade kompensation för den ekonomiska förlust som arbetsskadan orsakat. SKR vill dock samtidigt påtala att effekterna av en tänkt inkomstindexering inte nödvändigtvis blir den fulla kompensationen vid arbetsskada som utredaren tänker sig. Inkomstindex bygger på principen

om en genomsnittlig förändringstakt av inkomst. För vissa individer kommer en beräkning av livränta baserat på inkomstindex fortfarande innebära en underkompensation, och för andra innebär inkomstindexering istället en direkt överkompensation.

Avsnitt 8 Höjt tak för livränteunderlaget

Utredningen föreslår att taket för livränteunderlaget ska höjas från 7,5 prisbasbelopp till 7,5 inkomstbasbelopp. Takhöjningen ska införas för försäkrade med nybeviljad livränta respektive efterlevandelivränta från och med tidpunkten för ikraftträdandet.

Nuvarande tak på 7,5 prisbasbelopp ska fortsatt gälla försäkrade som beviljats livränta respektive efterlevandelivränta före tidpunkten för ikraftträdandet.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR anser att det är positivt med en takgräns som bättre speglar dagens inkomstläge.

Avsnitt 11 Undantaget vid vissa psykiska och psykosomatiska skador

En arbetsskada kan vara både fysisk och psykisk, där de psykiska skadorna kan ha orsakats av bland annat hög arbetsbelastning och kränkande särbehandling. Idag finns ett undantag som anges i 39 kap. 5§ SFB att en skada av psykisk eller psykosomatisk natur inte anses vara en arbetsskada om den är en följd av företagsnedläggelse, bristande uppskattning av den försäkrades arbetsinsatser, vantrivsel med arbetsuppgifter eller arbetskamrater eller därmed jämförliga förhållanden. Utredningen föreslår att detta undantag ska avskaffas. Det generella arbetsskadebegreppet ska därmed gälla även vid psykiska och psykosomatiska skador oavsett vilken typ av exponering som har varit orsak till skadan. Anledningen till förslaget är att utredningen funnit att syftet med undantagsbestämmelsen är oklart samt att det är oklart vilka exponeringsfaktorer som är undantagna.

SKR avstyrker förslaget och föreslår att undantagsbestämmelsens syfte istället förtydligas.

Arbetsskadeförsäkringen är starkt sammanlänkad med det arbetsmiljörättsliga regelverket och syftar till att förebygga risker i arbetet och vid skada ersätta arbetstagare för förlorad arbetsinkomst. Med stöd i sin arbets- och verksamhetsledningsrätt kan arbetsgivaren ta sitt arbetsmiljöansvar och råda över de faktorer som kan innebära risk för ohälsa och olycksfall i arbetet. Där arbetstagare trots detta ändå råkar ut för

olycksfall eller ohälsa syftar arbetsskadeförsäkringen till att den enskilde inte ska behöva lida en ekonomisk förlust på grund av sin arbetsförmåga.

Undantagsbestämmelsen är ett uttryck för lagstiftarens värdering av var gränsen för arbetarskyddet ska gå¹. De undantag som bestämmelsen tar sikte på har lagstiftaren bedömt vara risker i arbetet som arbetsgivaren varken kan eller ska ansvara för. Annorlunda uttryckt har lagstiftaren konstaterat att arbetsgivaren inte kan ha ett arbetsmiljöansvar för omständigheter denna inte råder över. De situationer som förarbetena idag åsyftar som undantag och som en arbetsgivare inte kan råda över är till exempel företagsnedläggelse och vantrivsel med kollegor. Detta är således typiskt sådana situationer och omständigheter som innebär viss psykisk belastning i anslutning till arbetslivet som är oundviklig.

Undantagsbestämmelsen innebär inte att psykiska arbetsskador inte förekommer. De psykiska skadorna kan ha orsakats av bland annat hög arbetsbelastning och kränkande särbehandling. Statistik² visar tvärtom att andelen godkända arbetsskadelivräntor med diagnos psykisk sjukdom har ökat och för kvinnor är psykisk sjukdom den vanligaste typen av godkänd arbetsskada. Enligt SKR saknas det därför stöd för utredningens inställning att undantagsbestämmelsen används för slentrianmässigt och att individer av den anledningen inte skulle få det skydd som försäkringen täcker vid sjukdom på grund av trakasserier och mobbning.

Arbetsmiljölagen och även diskrimineringslagens reglering när det gäller trakasserier är väl utbyggt och fungerande och innebär att det åligger arbetsgivaren ett långtgående ansvar att utreda påståenden om trakasserier och mobbning. Dessa utredningar kan utgöra ett värdefullt underlag för Försäkringskassan vid bedömningar av arbetsskada.

För att underlätta möjligheten att tolka och tillämpa undantagsbestämmelsen korrekt föreslår SKR att gällande lagrum, 39 kap. 5 § SFB, förtydligas. För vägledning av hur ett sådant förtydligande skulle kunna utformas anser SKR att ledning kan hämtas från den tidigare utredning från 2017 (Samlad kunskap - stärkt handläggning, SOU 2017:25) där ett av förslagen var just ett förtydligande av nämnda lagrum.

Konsekvenser av att undantagsbestämmelsen slopas

Utredningens förslag innebär enligt SKR en överhängande risk för krock mellan olika regelverk som i sig ökar risken för konflikter och motsättningar på arbetsplatsen. En typsituation som slopandet av

---

¹ Utdrag ur prop 1975/76:197 s 91

² Se bland annat Huvudrapport Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro 2023 från Afa Försäkring.

undantaget skulle kunna resultera i är att arbetstagaren anser sig fått en arbetsskada på grund av att denne känner sig kränkande särbehandlad i förhållande till övriga arbetstagare på grund av en övertalighetsituation som arbetsgivaren hanterat. Arbetsgivaren utreder i enlighet med AFS 2015:3 arbetstagarens kränkingsanmälan men finner inte att någon kränkning skett. Om Försäkringskassan i ett sådant skede ändå skulle finna att arbetstagaren fått en arbetsskada, uppstår en situation där två regelverk som egentligen är tänkta att komplettera varandra (det arbetsmiljörättsliga regelverket och den allmänna arbetsskadeförsäkringen) snarare motarbetar varandra.

SKR ser vidare att förslaget kan komma att vålla praktiska besvär. Det kommer sannolikt bli svårt för en arbetsgivare att avgöra när anmälningsskyldigheten till Försäkringskassan uppstår. Detta eftersom det inte åligger arbetsgivaren att göra en bedömning av om den uppkomna skadan är en arbetsskada eller inte utan anmälan om arbetsskada ska göras så snart det finns en misstanke om att det eventuellt skulle kunna vara en sådan. Det skulle då räcka med att det uppstår en situation på arbetsplatsen där arbetsgivaren och arbetstagaren är uppenbart oense och detta medför upprörda känslor hos arbetstagaren. Mängden anmälningar kommer således med utredningens förslag sannolikt öka markant vilket i sig vållar såväl arbetsgivaren som Försäkringskassan en kraftigt ökande administrativ börda. Erfarenheter från regioner och kommuners hantering av anmälningar i samband med covid-19 och på grund av rådgivning från Försäkringskassan styrker den farhågan.

Ett regelverk som manar till att anmäla för säkerhets skull innebär också en högre grad av "slentrianmässiga" anmälningar. Sådana anmälningar förfelar syftet med det arbetsmiljörättsliga regelverket där fokus istället bör ligga på nogsamma utredningar för att förebygga ohälsa och olycksfall.

Avsnitt 12 Undantaget vid smitta

Utredningen föreslår att undantaget för skador som har framkallats av smitta ska avskaffas. Det generella arbetsskadebegreppet i arbetsskadeförsäkringen ska därmed gälla även för skador som uppkommer till följd av smitta.

Smitta som beror på olycksfall i arbetet kan ligga till grund för arbetsskada, men skador som framkallats av smitta i övrigt är undantagna från det generella arbetsskadebegreppet och kan anses som arbetsskada endast i den mån det framgår i förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och personskadeskydd (FASP). Det krävs i dessa fall för att en skada till följd av smittan ska kunna räknas som arbetsskada att det smittsamma ämnet är av en viss samhällsfarlig typ, att smittan uppkommer i laboratorium, eller

att den uppkommer i vissa typer av yrken eller arbetsuppgifter och då också ingår på en förteckning över sjukdomar. Anledningen till detta undantag är att det inte har ansetts som realistiskt att låta försäkringen omfatta förkylningssjukdomar och andra infektionssjukdomar – det dagliga livets sjukdomar - som kan drabba en person oavsett om denna förvärvsarbetar eller inte.

Genom att ta bort undantaget kan alla smittor och alla yrken/arbetsuppgifter omfattas av arbetsskadeförsäkringen. Det grundkrav som finns för rätt till livränta, det vill säga att den försäkrade gör en inkomstförlust om minst en femtondel som kan antas bestå minst ett år fram i tiden, innebär dock att de allra flesta smittsamma sjukdomar kommer att ha läkt ut innan dessa krav har uppfyllts.

SKR tillstyrker förslaget förutsatt att arbetsgivarens anmälningsskyldighet till Försäkringskassan utreds.

Arbetsgivaren ska omedelbart anmäla alla skador som sker i arbetet eller på färd till eller från arbetet. Detta är arbetsgivaren skyldig att göra och det utan att ta ställning till om det är en arbetsskada eller inte enligt lagens mening och att medarbetaren senare har rätt till ersättning. En arbetsgivare som inte anmäler arbetsskada kan få böter. Om man tar bort undantaget för smitta utan att göra ändringar i anmälningsskyldigheten så leder det till att mängden anmälningar kommer öka markant vilket i sig vållar såväl arbetsgivaren som Försäkringskassan en kraftigt ökande administrativ börda. Detta då arbetsgivaren måste anmäla det dagliga livets sjukdomar. Sådana anmälningar förfelar syftet med det arbetsmiljörättsliga regelverket där fokus istället bör ligga på nogsamma utredningar för att förebygga ohälsa och olycksfall. Det gynnar inte heller en korrekt, tillförlitlig, ändamålsenlig och användbar statistik. Erfarenheter från regioners och kommuners hantering av anmälningar i samband med covid-19 och på grund av rådgivning från Försäkringskassan styrker den farhågan. Sammanfattningsvis saknas en konsekvensanalys avseende utredningens förslag kopplat till anmälningsskyldigheten varför SKR förordar att det utreds vidare.

Avsnitt 15 Behovet av förbättrad arbetsskadestatistik

Utredaren rekommenderar regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att se över de möjligheter som finns för att kunna skapa tillförlitlig statistik över förekomsten av arbetsskador och risker i arbetsmiljön. Översynen bör inkludera samtliga datakällor med anknytning till såväl anmälda arbetsskador som ersatta arbetsskador och samtidigt ha i åtanke att olika typer av användare kan ha olika ändamål som statistiken behöver tillgodose.

SKRs erfarenhet av pandemin har visat att statistiken över anmälda arbetsskador är missvisande och riskerar sätta fokus på fel saker. Statistiken användes som bevis för att kommuner och regioner brast i hanteringen av smitta, samtidigt som SKRs medlemmar hellre anmälde än att avstå så fort misstanke om arbetsskada fanns helt i enlighet med anmälningsplikten. Ska statistiken vara korrekt, tillförlitlig, ändamålsenlig och användbar i större utsträckning än vad den är i dag måste myndigheter bidra till en säkerhetskultur där man inte har ett syndabockstänk baserat på anmälningar.

Avsnitt 18 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att de ändringar som föreslås i socialförsäkringsbalken ska träda i kraft den 1 juli 2024.

SKR avstyrker förslaget.

SKR anser att detta datum är för tidigt satt utifrån de ändringar som föreslås. När lagändringarna eventuellt beslutas i riksdagen kommer det sannolikt återstå mycket kort tid innan ändringarna ska börja tillämpas. Den tiden är otillräcklig för informationsinsatser till SKRs medlemmar som i sin tur kan behöva se över administrativa rutiner och förankra ändringar i sina respektive organisationer. Lagändringarna kan även föranleda konsekvensändringar i den kollektivavtalade trygghetsförsäkringen vid arbetsskada, TFA-KL, vilket då behöver tid för att genomföras. Den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande bör därför flyttas framåt minst ett år.

Hälso- och sjukvården

SKR delar utredningens slutsats att förslagen kommer leda till en ökad belastning för hälso- och sjukvården när det gäller mängden läkarutlåtanden som kommer att efterfrågas. Till skillnad från utredningen anser SKR däremot att belastningen inte kommer bli begränsad utan snarare mer utbredd, beroende på vilka hälso- och sjukvårdsverksamheter andra än arbets- och miljömedicin som kan komma att behöva utfärda läkarutlåtanden. Dessa konsekvenser behöver analyseras närmare och även hur det kan organiseras och kompenseras för. Hälso- och sjukvården är redan hårt belastad och har många olika intygsförfrågningar som snarare behöver minska istället för att öka. Det är också viktigt att känna till vårdens prioriteringsordning.

Ekonomiska konsekvenser

Avsnitt 16.10 Finansiering

De ändringar som utredningen föreslår medför en ökning av statens utgifter. Däremot så bedömer utredningen att denna ökning med god marginal täcks av nuvarande arbetsskadeavgift och att någon höjning inte behövs för de närmaste åren.

Avsnitt 14 Förutsättningar för en alternativ finansieringsmodell för ökade ekonomiska drivkrafter

Utredaren bedömer att det för närvarande saknas nödvändiga förutsättningar för att på ett ändamålsenligt sätt föreslå förändringar av hur finansieringen av arbetsskadeförsäkringen i större utsträckning kan ta hänsyn till risker i enskilda arbetsmiljöer, för att därigenom öka arbetsgivares ekonomiska drivkrafter att ta ansvar för att förebygga arbetsskador och främja arbetstagares återgång i arbete. Det finns också vissa hinder för att på ett ändamålsenligt sätt utreda finansieringsfrågan.

Det saknas vidare förutsättningar för att dra slutsatser om huruvida en ändrad finansiering av arbetsskadeförsäkringen kan medföra selektering bland olika grupper, och i vilken mån detta kan påverka gruppen långtidsarbetslösas anställbarhet. Det är därför inte heller möjligt att utifrån rådande förhållanden lämna några författningsförslag.

SKR delar utredarens bedömning och anser heller inte att riskdifferentierade premier ska införas.

Kollektivavtalad trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL

Premien för TFA-KL betalas av arbetsgivaren. Då TFA-KL fungerar som ett komplement till den lagstadgade arbetsskadeförsäkringen kan de ändringar som utredningen föreslår påverka trygghetsförsäkringen. Det går därför inte att utesluta påverkan på premien för TFA-KL framgent.